

Imamo lepo gledališče, a svojega dramatičnega slovstva nimamo še dosti. Vsakega novega dramatičnega dela bi se morali veseliti. Ali s »Sfingo« si res ne bomo nič pomagali. Škoda!

Ivan Zorec.

Novi prevodi iz Shakespearja.*

Bližamo se časom, ko široke plasti naših državljanov ne bodo obvladovale v popolni meri drugega jezika, razen domačih narečij; le-ta bodo morala služiti v veliko večjem obsegu kot doslej pri posredovanju tujih literatur. Na žalost pa še s svojo osamosvojitvijo v tej točki nismo dospeli predaleč. Kjer bi morale stati lepe, dovršene edicije tujih klasikov, zijajo širom jugoslovanske književnosti praznine, in občinstvo nima kaj vzeti v roke. Res, da prihajajo dnevno novi prevodi — plevel in žito — brez izbire. Hvalevredno je torej, da so osredotočili naši literarni zavodi in od njih zaposleni prevajalci svoj trud okrog nekaterih najvažnejših nalog. Tako smo, recimo, dolžni svojemu ugledu v evropski javnosti, omisliti si popolnega Shakespearja v prevodu; večja monografija o pesniku bi bil dostojen zaključek takega dela. Pri Slovencih leži delo prevajanja na Župančičevih ramah, pri Hrvatih se je pridružil neutrudnemu Bogdanoviću sedaj šenoa; njuni prevodi izhajajo pod okriljem Matice Hrvatske; pri nas se delita dve novejši podjetji v nalogo: Tiskovna zadruga in Nova založba. Sedaj, ko leže sadovi tega sistematskega prizadevanja že deloma pred nami, je primerno, da mu posvetimo nekaj vrstic. Mogoče se nam tako odkrije, kaj lahko dosežemo, kam dospemo ob dosedanjem načinu dela.

Začnem s pripazko, da se bore naši prelagatelji tako rekoč golih prsi s Shakespearjem. Imena vrednih anglističnih pripomočkov je doslej v naših krajih bore malo; o vzrokih tega pomanjkanja ni treba razpravljati. Treba le, da ta nedostatek čim brže odpravimo, da ne zraste med nami in drugim svetom kitajski zid. Od pesnika prelagatelja sicer nikdo ne zahteva globlje filološke naobrazbe, a imeti mora vpogled v vprašanja shakespeariske tekstne kritike, da ne bo uporabil za svoj prevod prve izdaje, ki mu pride v roke, da se tudi more spoznati med inačicami in konjekturami. Tudi v shakespeariski tekstni kritiki je mogoč napredok; novejša šola je pomedla z različnimi izboljševalnimi predlogi, ki jih je iznesla »preanglistična doba« (A. Schröder, Neuere und neueste Shakespear-Ausgaben und die Kritik des Textes. GRM I, 119). Bogdanoviću je služila n. pr. pri prevodu Otela (leta 1919.) Dicejeva recenzija (l. 1857—1866.); A. Schröderjev paralelni ponatis Otela, obsegajoč besedilo 1. kvartne in 1. folijske izdaje z varijantami 2. folijske, mu je očitno ostal nepoznan (Heidelberg, Winter 1909). Ni treba omeniti, da je tudi Delius 1854—1861 et pass. že zastarel. Kot slovarski pripomoček je služil pri nas in pri Hrvatih samo A. Schmidt, Shakespearlexikon in ne tudi Onionsov The Oxford Shakespear Glossary (Clarendon Press 1911). Poslej se bo moral rabiti še tudi Shakespearjev slovar, ki ga je izdelal L. Kellner, znameniti literarni zgodovinar (Tauchnitz, Leipzig

* 1. Julije Cezar. Tragedija u pet činova. Preveo dr. Milan Bogdanović. Zagreb 1920. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 148 str.

2. Julij Cezar. Založba v petih dejanjih. Poslovenil Oton Župančič. Druga izpremenjena izdaja. Ljubljana 1922. Nova knjižnica 7. Založila in izdala Nova založba v Ljubljani.

3. Kralj Henrik IV. Prvi dio. Preveo Milan šenoa. Zagreb 1922. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 84 str.

4. Na tri kralja ili kako hoćete. Komedija u pet činova. Preveo dr. Milan Bogdanović. Zagreb 1922. Izvanredno izdanje Matice Hrvatske. 125 str.

1922). Tudi brez splošnega slovarja na historični podlagi bo jedva izhajal kakšen prelagatelj; Muret-Sanders (naveden pri Bogdanoviću, Otelo, str. 34.) je po splošni sodbi filološkim idealom znatno oddaljen. Neskončen vir pouka je nedovršeni N. E. D. (A New English Dictionary by Murray, Bradley and Craigie). Neobhodno je nadalje potrebno, da so ti prevodi opremljeni z literarnimi uvodi in s tolmači, ki pojasnijo na kratek način stvarne težkoče. To zahtevo je treba uveljaviti napram onemu delu čitateljev, ki hočejo »zauživati pesnika čistega«. Ti uvodi se lahko omeje na obravnavanje zgolj najbližjih literarnih vprašanj; estetska razprava se v teh shematskih črticah ne bi mogla razmahniti. Podatki, ki se tičejo literarnih vprašanj, bi morali zrcaliti sedanjo stopnjo znanja; to gre tem lažje, ker je število publikacij, ki pomenijo resničen napredek, neznatno. V uvodu k Juliju Cezarju govori Bogdanović o razmerju Shakespearja k Plutarhu, navodnemu viru: tukaj bi se moral dotakniti vprašanja, ki igra sedaj važno vlogo: da li je Plutarh posredni ali neposredni vir pesnikov. Čuje se vedno izraziteje mnenje, da je pesnik obdeloval starejše drame: prim. o tem: A. Boecker, A probably Italian source of Shakespeares Julius Caesar. 1918. Ta razprava bi bila lahko Bogdanoviću že znana. V najnovejšem delu te vrste I. M. Robertson, The Shakespeare Canon, London 1922. se pokazuje na starejše, поближе nepoznane angleške komade. Nujno je svetovati nadalje, da se naslanjajo naši literarni kritiki predvsem na angleške publikacije. Čisto naravno je, da morejo samo domačini preiskovati preteklost z uspehom, ker so njenim virom najbližji. V najizvrstnejših delih inozemcev o Shakespearju (n. pr. pri Brandesu, ki ga navaja Bogdanović) se razpečavajo v strogo znanstvenih vprašanjih zgolj izsledki angleških avtorjev.*

Dočim bo izdajatelj v takih uvodnih skicah beležil izsledke svojega in tujega razmišljanja o literarnih zadevah, bo odložil obravnavanje estetskih in drugih vprašanj za druge priložnosti. Estetske sodbe vise v zraku, ako niso podprte z izčrpnim materialom, iz katerega izvirajo; za obširno nabiranje in obdelovanje vseh slučajev pa v danem primeru ni časa. Nebistveno z našega stališča je, kar so izrekli o Shakespearju drugi duhovi, n. pr. Tolstoj in Shaw: poleg dobrih opazk tudi mnogo šepastih! Obdelovanje literarnih vprašanj, ki se tičejo pesnika, pa prav za prav ni naloga prevajalčeva; ta je dovršil svojo nalogo, čim nam je priboril kak nov prevod. Da naša književna organizacija še ni popolna, se razodeva v tem, da sta izšli dve najnovejši publikaciji (slovenski Julij Cezar, hrvaški Kralj Henrik IV.) brez uvoda in tolmača. To je korak nazaj; na ta način ne pridemo ne do »kritičnih edicij«, o katerih je govoril neki hrvaški list preuranjeno, niti do takih, ki bi se dale primerjati nemškimi šolskimi tekstom. Preostaje torej, da si naši književni zavodi preskrbe literarne sotrudnike v zaželeni kakovosti, ki bodo razbremenili prevajalce. Nič se ne dá improvizirati, kar zahteva resnega dela nekaj let.

A obrnimo se k prevodom samim. Ni treba omeniti, da je slovenskemu Juliju Cezarju prišlo v prid vse izkustvo dosedanjega prizadevanja. Prevodi so narejeni v tej drugi dobi, v kateri se bavi Župančič z njimi vedno po originalu, dočim zavzema Schlegel zgolj vlogo komentarja. Kjerkoli jih odprete, povsod vam dokazov pesniške jezikovitosti:

* Znamenito delo te vrste je: A Life of William Shakespeare. By Sir Sidney Lee. Third edition of the revised version. John Murray 1922. Neko prejšnjo izdajo je prevedel na nemško R. Wulker, Leipzig 1901.

Oprosti mi, krvavi kos prsti,
da sem mehak in mil z mesarji temi.
Ostanek si najblažjega moža,
ki kdaj živel je v časa bujnem toku.
Gorje rokam, ki so to kri prelile. (Cezar, III, 1.)

Prevajalca samega razvname neodoljiva sila strasti, ki pretresa tretje dejanje. Tako bo govorila naša tragična muza, upajmo, ako se naši pesniki ne bodo izogibali, kot doslej, dramatskim nalogam v globokem loku. Semtertja se nam zazdi, da je Župančič vendarle predvsem lirik, toliko mehkeji so slovenski stihovi proti originalu. Nekaj prispeva k temu vtisu tudi sam habitus slovenske govorice. Prevajalec se pri nas ne more naslanjati na že oblikovani dramatski jezik, temveč ga šele ustvarja. Vzemite samo to: potrebno je, označiti govorico preprostega moža in vendar pri tem ne zabresti v neznosne germanizme. Priznati je treba, da se jim Župančič rajši ko ne izogne:

As proper men as ever trod upon neat's leather have gone upon my handi work (I, 1).

Tako fletni ljudje kakor so kedaj hodili po goveji koži, so hodili po delu svojih rok (str. 6.). Hrvaški prevajalec ima: najvidjeniji ljudi, kar tudi ni ravno primerno. — Neki drug podmeničič, tolikanj omiljen kranjskim avtorjem, gotovo ker slutijo v njem ne vem kakšno prastarino, bo moral polagoma misliti na umik: klavrn, klageboere.

Ker je izza mlada tako nevljudno klavrn.

(Beneški trgovec, I, 2.)

Ne morem tolči klavrnih teh Kernov. (Macbeth, V, 7.)

V razmerju do originala je velika razlika med našim in hrvaškim prevajalcem. Bogdanović se oklepa izvirnika tesno, sledeč mu od verza do verza, od stavka do stavka; Župančič pa pograbi misel kot tako in jo pove po naše, kakor more in ve. Slovanski prevajalec Shakespeara mora pri svojem poslu obiti dve težkoči: ohraniti mora vsebino neokrnjeno, ne da bi razrušil pesniško obliko in strukturo kakor jo je ustvaril original. Župančič se drži srednje poti: žrtvuje tu in tam kako posamičnost, ohrani prvotno obliko; Bogdanoviću se pri njegovi akribiji podvoji in potroji število verzov. Kdor bi mogel zadostiti obem zahtevam v enaki meri, bi iznašel kvadraturu kroga.

I blame you not for praising Caesar so;
But what compact mean you to have with us?
Will you be prick'd in number of our friends,
Or shall we on, and not depend on you. (Jul. Caes., III, 1.)

Ne karam Vas, da Cezarja slavite,
kako pa mislite nasproti nam?
Ste z nami? Ali naj prodiramo?
in ne zanašamo na Vas se nič. (Župančič, 64.)

Ne korim Vas,
što Cezara toliko slavite,
Al kako s nama mislite se složit?
I hočete li, da vas brojimo
U prijatelje svoje, ili dalje
Da podemo ne osvrćuć se na Vas?
(Bogdanović, 90.)

x

x

Od fraze:: will you be prick'd in number of our friends je ostal pri Župančiču samo neznan ostanek: ste z nami? Tukaj je tudi izraz: «ali naj prodiramo» preveč pregnanten za «shall we on», dasi ga ima tudi Schlegel. Dočim je ohranjeno v slovenskem prevodu prvotno število verzov (4), jih je v hrvaškem prevodu postalo $5\frac{1}{2}$; hrvaški Julij Cezar izgleda v celoti proti originalu znatno obilnejši. Nasprotno obledi v slovenskem prevodu, ki noče žrtvovati prvotne pesniške oblike, marsikatero mesto; prevajatelj je povrh prisiljen rabiti eliptične konstrukcije ne v prilog jasnosti:

If it be anght toward the general good,
Set honour in one eye and death in the other.
And I will look on both indifferently. (I, 1.)

Če je v prospeh kaj blagru občemu:
pred eno oko čast, pred drugo smrt,
in gledal bom oboje ravnodušno. (Župančič, 12.)

— Ako je

Za opće dobo, postavite čast
U jedno oko, a u drugo strah
I ja ću hladno gledat vam u oba. (Bogdanović, 40.)

Fellow, come from the throng, look upon Caesar. (I, 1.)

Iz gneče, človek! Cezarju pred lice! (Župančič, 9.)

Izrađi iz te hrpe, čovječe,
I Cezaru u lice pogledaj! (Bogdanović, 37.)

Tako je postavil Župančič s svojimi prevodi vzor, ob katerem bomo merili naše prevode glede njih točnosti in lepote. Važnost njegovega dela postane tedaj očitna, ko pronikne zanimanje za Shakespearja globlje v narod, ko se bo vdomačila med nami vsa sila novih od Župančiča oblikovanih izrazov. Naravno da prevod ne more biti to, kar original; z angleškega stališča bo nudil prevod seveda drugačen pogled kot z domačega. Tako vam razkrije daljnogled na luni razorane pokrajine tam, kjer vam pričara neoboroženo oko v bajno luč odete ploskve. Tragika prevajalčeva je, da posveti samozatajevalno svoje sile v proslavo tujega genija. (Konec prih.) J. Kelemina.

Češka antologija. I. Uredil dr. Ivan Lah. Ljubljana. Slov. Matica, 1922. 322 str.

Pisati recenzije o takihle publikacijah je neprijetno in vendar potrebno delo. Neprijetno je gledati, kako se je v današnjih, za slovensko knjigo tako težavnih časih potratil poldrug stotisoč za slovensko «publikacijo», ki je v resnici samo kup makulature. Potrebno pa se je oglasiti že zato, da nam Čehi — ki danes take stvari že lahko sami kontrolirajo! — ne bodo očitali, da molčé in mirno gledamo, kako ravna slovenski literat s češko poezijo kakor svinja z mehom. V resnici za oče tega Lahovega dela v našem sicer krepkem jeziku ni dovolj ostrega izraza, ki bi se smel natisniti v literarnem mesečniku. Lah takemu delu ni kos; njegovo znanje češkega jezika je preveč primitivno, njegova malomarnost, ki jo je pokazal pri tem delu, mogoče brezvestna, mogoče naivna, njegova slepota za vse elemente, ki kako pisanje kvalificirajo kot umetniško, pa naravnost neverjetna. On prevaja stvari, ki jih ne razume,

«Iz potoka me izvleci,
veje rumene mi poseci,
deske si iz njih (! vej?) izreži,
lepo zibko skupaj zveži (!),
— — — — —

Ko bo na piščalko vdarjal (!),
z majko se bo pogovarjal.»

Rifmoplet — naj se tukaj tudi meni dovoli ruska beseda! — ki je tak umetnik, da zna, če mu (zaradi rime!) treba, na «piščalko vdarjati», bo ob prvi priliki, če bo (zaradi rime!) treba, na klavir piskal! No, to bo lepa muzika!

Pomanjkanje literarnega okusa in nepoznanje literarne tehnike je zakrivilo, da je prevajalec samovoljno spreminjal ton, tehniko in vsebino originalov in v prevode spravil reči, ki jih v originalu sploh ni. Čelakovský pravi «smelo moj čolniček plava», Lah pa (176), da «mirno», jezdec «jede», pri Lahu pa «dirja» (179), veter «fouká», pri Lahu (ravnotam) pa naravnost «tuli». V Erbenovi «Pol-dnevnici» (242) otrok kriči, naravnost «vrešči», pri Lahu pa «plaka», ravnotam je verz «a mně hasne u vaření» preveden «v peči vse mi prekipeva»! Dočim je v teh slučajih tekst po nepotrebnem podčrtaval, njegovo občutje potenciral, ga drugod — da se račun izravna — trivijalizira: «dám radostí na tisíce» sloveni (180) «tvoja bom nocoj še jaz», «za ruku ho ujala» pa (ravnotam) «ga je krog pasu obvila» (? objela?). Ker ravna zelo svobodno s tekstom, mu ga včasih zmanjka in zato mirno porabi kot mašilo «Lepa čednost res je snaga» (245), fenomenalno modrost, ki je v originalu sploh ni!

Poleg drugih tujih prevodov je Lah v to antologijo sprejel tudi skrben Benkovičev prevod «Kozmičnih pesmi» Nerude in vzoren Stritarjev prevod iz Erbena. Namesto da bi se iz njih kaj naučil, je ne samo malomarno ravnal z njimi, bili so mu naravnost v pohujšanje. V Benkovičevem prevodu je ostala (285) fatalna tiskovna pogreška «zakruli» nam. «zagruli» in v prevodu XVII. «Kozmične pesmi» (orig. šte. 22 — zakaj niso ohranjene originalne številke?) je izpuščena cela, za umevanje celote jako važna kitica. Decentni in precijozni Stritar se je ustrašil Erbenovega naslova «Svatební košile» — za božjo voljo, ali je mogoče zapisati «Poročna srajca»! — in je namesto njih postavil «Mrtvaški ženin», v tekstu pa pregrešno «srajco» zamenil z decentnejšo «košuljo»! Lah caplja slepo za njim in postavi spodobno «košuljo» namesto nespodobne (?) «srajce» tam (177), kjer za to ni Stritarjevega razloga. Čelakovský ne more Čehom naše besede «vila» drugače prevesti, ko da jo opiše z «g o z d n a deklica» (lesní panna), Lah vsega tega ne vidi in sloveni «g o z d n a vila» (177).

Lah sploh marsičesa ne vidi, pred vsem tega ne, kar bi kot literat in prevajalec literarnega dela videti moral: literarnega stila in literarne tehnike. Najsi bo tega krivo njegovo nezadostno znanje literature in njene tehnike (ki jo mora v šoli vendar razlagati!) ali njegova naravnost suverenska malomarnost, dejstvo je, da ga ta očitek zadene v polni meri tako glede «narodne» kakor «čiste» umetnosti. Pri njem so zabrisane tehnične značilnosti originalov in prevodi vsled tega po večini le brezbarvni prepevi, često pa naravnost travestije občutja in vsebine izvirnika. Značilni «narodni» diminutivi «botičky, vodičky» so v njegovem prevodu izginili (244), značilno narodno palilogijo «vzali se od nekud» in «vzav se tu od nekud» je prestavil (182): «In prišli na mah (!) so, priskakali — od nekod se konj lep pojavil je». Zabrisane so značilne besedne — za prevod ne težavne — igre: «rozpůlil v dvě půle» — «razsekal je v dela dva»

(182); přebyva: přibýva + odvíva: zavíva» — «prebiva: je + obdaja: napaja» (184); «dvě žebra ve dvě» — «polomil na dvoje si rebra je» (188). Lah nima nobenega čuta za pesniško funkcijo kontrasta. Čurilo Plenkovič nagovori neznanca junaka: «Odgovorita mi z besedami ravnými in ne stavita mi besed povprek», kar je pri Lahu (185) zabrisano z «niti besede mi ne prikrivajta». Značilno negacijo «Niso sivi volkovi» je «popravit» v «Po plani so volki iz gozdov razgnali se» (187) in prepesnil iz Máche (195):

Kakor golob snežnobel
pod modrim nebesom leti —

ker ni prav vedel, zakaj kontrastira Mácha belega goloba s črnim oblakom. (To «modro nebo» je značilen košček iz trivijalnega inventarja obrabljenih poetičnih klišejev, s katerimi Lah travestira preciznost in plastiko originalov!). V prevodu Kollárjevega soneta (I, 67, str. 144) poje Lah:

o mati Slavija, podaj mi krila,
da bi na njih me čudotvorna sila
nosila daleč med slovanske brate,
med Čehe, Ruse in Hrvate,
kjer Visla, Volga vode je razlila.
Kakor metulj, ki nad cvetovi leta,
odletel bi v oddaljene svetove
neznane slovanskega mi sveta —

Ta prevod je prava uganka! Čudno je naštevaje slovanskih «bratov» in čudna Kollárjeva trditev, da mu je slovanski svet «neznani». Uganka se takoj pojasni, če pogledamo original. Tam stoji «med Čehe, Srbe in Hrvate in potem k virom Visle in Volge» in namesto «neznane» stoji «vsega». Ker ni razumel funkcije poetične figure, ki tiči v «virih Volge in Visle», je osupnjen pogrešil Ruse in Poljake in da to reč vsaj nekoliko «popravi», izbacnil Srbe in vstavil na njih mesto Ruse, največji slovanski narod. In ker po njegovem vključ tej «korekturi» še ni «vsega slovanskega sveta» spravil v sonet, je dalje niže — da reši Kollárjevo (?) znanje — njegov «vsekeršni» diskretno «popravit» v «neznane slovanskega mi (I) sveta». Plaudite, amici!

Nekak višek Lahovega «truditorstva» je njegov prevod 79. pesmi iz Čelakovskega «Stolistne rože» (pri Lahu števil. II. na str. 175). Ker je pesmica kratka, postavim izvirnik in prevod v splošno kontrolo sem:

Již ve více, mezi bory
svatvečer se odzvonil,
a přes obrůžené hory
letní den se překlónil.

Jak zlatý štít bohatýra
luna plá ve blankytu;
vřij, ó duše všehomíra
laď i mého do citu.

Ztiš ty vlny v pláni hladkou,
dej, by přítomnost tvou sladkou
srdce moje poznalo,
v souzvuku tvém plesalo.

Med gozdovi, med borovi
je odpel večerni zvon
tam za daljnimi vrhovi
vtonil dan je v nebesklon.

Kakor zlati ščit juneka,
mesec v nebu se blišči,
v mraku moja duša čaka,
da se v noči pomiri.

Plovi, misel moja, plovi,
med nebeskimi svetovi,
združi se v en glas in dih
tam v vsemirja tisočih.

Ta značilna «profession de foi» čistega romantika, v kateri v nekaki panteistični zamaknenosti prosi «dušo veseljetva» — znano «Weltseele» nemških

romantikov — naj vlije miru v njegovo razburkano čustvovanje, da bo potem njegovo srce harmonično zvenelo v skladu z njo — kaj je postala pri Lahu? Kopica žvenkljajočih verzov, ki se jim original komaj še oddaleč pozna, pojoča z gluhim žvenketom obrabljenih pesniških fickov kakor n. pr. «nebosklon»; na mesto «duše veseljstva» je pomaknjena Lahova «duša», na mesto pesnikovega «srca» Lahova «misel». Take substitucije in transpozicije so za Lahovo prevajanje značilne; naj se v originalu glasi pastirčkova piščalka, bojni rog, gosli ali orgle ali naravnost cel orkester, v Lahovih prevodih zveni vse kakor iz obrabljene lajnc, ki premore komaj dober tucat davno znanih, banalnih akordov.

J. A. G.

Praprečanove zgodbe. Povesti, stare zgodbe in črtice. Spisal Anton Stražar. 1922. Samozaložba. Natisnil A. Slatnar v Kamniku.

Pojavila se je nedolžna knjižica črtic in zgodb, iz katerih vejejo spomini na nekdanjo Aleševčevo dobo. Avtor teh ponižnih povestic je preprost deželan samouk, ki ima do «literarnega delovanja» uprav otroško veselje in izkuša s pridnim samoizobraževanjem zadostiti svoji vedoželjnosti in «spisovateljskemu» nagonu, kar mu je v prijeten oddih od dela na polju in travniku.

Pričujejoče zgodbe, ki naj ga označujejo kot nekakega ljudskega pripovednika, so seveda le več ali manj zaokroženo kramljanje in le sestavek «Zadnji Rožeški graščak» izkuša biti, seveda začetniška, «povest». Vsa zbirka je pač iz dobre volje porojen poizkus, napisan v še dovolj čistem jeziku. *Miran Jarc.*

Camilla Lucerna: Aseneta. Po staroj predaji. Zagreb 1922. Str. 52.

«In dal mu je (sc. Faraon Jožefu) za ženo Aseneto, hčer Putifarja, duhovnika heliopolskega.» (M. I. 41. 45.) Te preproste besede svetega pisma v povesti o egiptovskem Jožefu so delale mnogo preglavic pravovernim Judom; nastale so najrazličnejše pravljice in legende. Eno, pač najljubkejšo izmed njih, podaja Camilla Lucerna v res uspeli in lepi obliki. Zgodba je čista, preprosta in naivno enostavno razpletena.

Aseneta, hči velikega duhovna Putifarja, noče nič slišati o Jožefu, potujočem po egiptski deželi in se skrije pred njim v svoje sobe. Sloneč ob oknu ga vidi vstopiti na dvor in njegova lepota jo vso prevzame. Hiti mu naproti in ga hoče ob pozdravu poljubiti; Jožef pa jo zavrne, ker še ni pila iz kupe nesmrtnosti in še ni jedla od kruha življenja. Ko odide On, v katerem je ona ugledala sinu Najvišjega, neizmerno dobrega, močnega in silnega, vzplapola v njej plamen hrepenenja, ki jo očisti vsega, kar je bilo zemeljskega: odpovedala se je zlatim bogovom, katerih svečenica je bila, in pometala njihove kipee na cesto, postila in pokorila se je sedem dni in sedem noči, zanemarjala zunanji blesk in lepoto svojega telesa. Osmi dan se vrne On, živa Beseda, in Aseneta, spokorjena, izmirjena, v notranjosti trdna kakor stolp, postane njegova žena.

To je vse: enostavno, prozorno in preprosto, brez katastrofalnih zapletkov in digresij. Zdajinzdaj vzklije med pripovedjo kakor ponižna skrita cvetlica mistična misel, prepletajoča in izgubljaajoča se povsem v pestri tkanini zunanjih dogodkov. Eno pa prerašča vse in odeva kot vonljiv oblak podobi lepe Asenete in močnega Jožefa: nižje bitje spoznava nad seboj neko višje bitje, kateremu se pokori in mu služi, kar je pramotiv in jedro vsake mistike. Ta preprosta slika je obenem tudi alegorija, ker poroka Jožefa z Aseneto je združitev Logosa z Dušo, Kristusa s Cerkvijo. Vse to pa ji ne vzame njenega poetičnega bleska in v tem leži v prvi vrsti njena odlična vrednost.

Staro srbsko redakcijo iz XI. stoletja, neposredni prevod iz grškega originala, ki se je menda našel v VI. stoletju, je priobčil St. Novakovič v Starinah IX.,

x

x

najbrž plehko in pusto burko vendar avtor ni našel dovolj objektivirane distance napram temu življenju, ni poglobil njegovih perspektiv ter ga je odel z vse preproznim pajčolanom feljtonskočlankarskega značaja. Tako je razbil enotno linijo, ki bi jo moral vzbočiti preko svoje trilogije, podati Umetnikovo tragično hrepenenje po breztelesnosti, njegovo žarko slo po kozmični brezprostornosti in brezčasnosti ter je navezal to linijo šele ob sklepu v preprostolepi sceni svidenja Umetnika z materjo. Zato je zadnja slika umetniško najslabša.

Mnogo bi se še dalo povedati za in proti tej «Trilogiji», zakaj delo je zanimivo, izzivajoče kritiko in pohvalo; in to je znamenje, da delo živi. Eno je jasno: napisano je iz iskrenega, poštenega srca, umetniško vzlic številnim hibam in nedostatkem brez dvoma najjačje dramsko delo zadnjih let. Zato bi sodilo v repertoar slovenske drame, ali ne? To sporočam upravi Narodnega gledališča, odgovorni čuvarici slovenske drame, v resen in vesten premislek!

Fran Albrecht.

Novi prevodi iz Shakespearja. (Konec.)

O Bogdanovičevih prevodih je «Zvon» že govoril. Ista točnost in solidnost kot prejšnje odlikuje tudi ta prevod. Sicer to ni prvi prevod Julija Cezarja v hrvaščino; pred Bogdanovičem so že dramo prelagali: Špiro Dimitrović, A. Kasali, Stevo Petranović, dr. Svetislav Stefanović in Miloš Zečević, neke «ustriške» je podal tudi A. Krespi. Pot je torej kolikortoliko uglajena, dasi niso nekateri prevodi potekali iz originala. Bogdanovičevo delo bi torej lahko pomenilo nekakšen završetek teh prizadevanj; želel bi mu samo več pesniške lahkoče in gibčnosti. Vsekakor je dober temelj za nadaljnje delo postavljen.

Ta drama bo posebna pridobitev za naše šole, kjer bo služila za pojasnjenje dramatskega in tragičnega pesništva. Prezreti pa ne smemo tudi mogočnega vtisa, ki ga mora narediti ta borba za politične ideale na mlade duše. Izdajstvo,

Rimljani grški zgodovini nekaj vsakdanjega, je v rimski zgodovini nepoznano. —

anq Seneca Milan Šenoa nadaljuje s prevodi iz Shakespearja tradicije svojega očeta, ki je podaril hrvaški književnosti Romea in Julijo ter Mnogo vike ni za što; a sin je poleg obeh delov Henrika IV. še presadil v hrvaščino Kako vam drago in odlomek Noči sv. triju kralja. — Drami o kralju Henrik IV. spadata v srednjo dobo Shakespearjevega ustvarjanja. Henrik IV. je zasedel leta 1399. angleški prestol, ko je bil upropastil Riharda II., in je vladal do leta 1413. Prvi del drame obravnava začetke Henrikove vladavine; od zmage, ki jo izvojuje mladi Percy pri Homildon Hillu leta 1402. za svojega vladarja, pa do poraza, ki ga doživi Hotspur (zakaj ni dobil hrvaškega imena?) pri Shrewsburyju leta 1403.; ta poraz šele je zasigural Henriku kraljevi prestol. Dvorske intrige vstaje in meščanske vojske, ki tvorijo ogrodje dejanja, bi mogle le malo vleči, da jih ni pesnik oživil z mičnimi posamničnostmi. Širok prostor n. pr. je dobil odkazan Sir John Falstaff in njegov drug Bardolph, «vitez goreče svetiljke» (ta priimek mu izmisli Falstaff po nosu, ki razodeva njegovo slabost).

Prevod Šenoe dela vtis, da je šel prezgodaj v tisk in da bi še dobro prenesel novo pilo. Prelagatelj se trudi, ohraniti metrično ogrodje, kakor ga je ustvaril pesnik sam, a vsebina hrvaške verzije leži čisto znatno stran od tega, kar pove original. Ljubavni razgovor med Mortimerom, ki ne zna vališki (Welsh), in njegovo ženo, ki ne zna angleški, prinese lepo izpremembo v politične razprave tretjega čina:

I understand thy looks: that pretty Welsh

Which thou pourest down from these swelling heavens,

x

Književna poročila.

x

I am too perfect in; and but for shame,
In such a parley would I answer thee. (III, 1.)

Razumem tvoj pogled: mili vališki govor, ki ga rosiš s teh razcevelih nebes, mi je predobro znan; in da me ni sram, bi ti odgovoril v takem razgovoru...

Razumijem tvoj pogled Walesa kćeri,
Što prosiplješ sa izvora nebeskih
Predobro. A kad sramio se ne bih
I opet počeo bi takav razgovor. (Šenoa, 42.)

Tukaj sta zabrisana zmisel in lepota originala. Mortimer hoče reči nazadnje: da me ni (kot vojnika) sram, bi ti tudi jaz vrnil zaljubljen pogled... Tudi v nadaljnjem kontekstu prevajalec ni posebno srečen.

For thy tongue
Makes Welsh as sweet as ditties highly peun'd
Sung by a fair queen in summer's bower
With ravishing division to her lute. (l. c.)

Tvoj govor čini
Taj Waleski (!) jezik slatkim, kao ljubav,
Što lijepu kraljicu uznese san,
Pa slutnjom pjeva usred ljetnog vrta. (Šenoa, 43.)

To je zelo površna prestava: ditties highly peun'd so umetne pesmi, ki jih lepa kraljica prednaša očarujoče k svoji plunki v letnem vrtu (Division: in music execution of a rapid passage of melody, Onions, Gloss). Lady Percy odvrne svojemu možu, da ne mara peti. On ji pritrdi, češ, petje je posel nižje vrste:

't is the next way to turn tailor, or be red breast teacher. (III, 1.)

Pa da. Treba da čovjek postane krojač, ili da uči sjenice (str. 50). Natančneje: Na ta način (da se vkvarjaš s petjem) kmalu postaneš krojač... Vsekakor so prozaična mesta prevajalcu boljše uspela kot pesniška, kjer tudi ni pravega vzleta. Marsikateri dovtip, ki ga je prevajalec srečno presadil, bo ostal — neumevan — brez učinka:

«Prema tebi mogla bi crnačka pljesačica Marjana proći za gradskoga nadglednika stanova.» —

O šaloigri Twelf night spregovorim kaj več, ko izide še Župančičeva prestava. Je to eno izmed najlepših pesnikovih del, ki ima za nas še to zanimivost, da se vrši v «Iliriji». Zupa
N. 12

Viola. U kojoj to smo zemlji, prijatelju?

Kapetan. U Iliriji, gospodice.

Viola. Šta ću

Ja tu u Iliriji...

Prevod je opremljen z literarnim uvodom in izdatnimi opazkami. Isto tako izpod roke Bogdanovića je izšla pravkar «Ukročena goropadnica». — Treba je torej reči, da se kaže mnogo dobre volje, a vse bo treba postaviti na solidnejšo podlago. Tedaj bo odkazano tudi kritiki drugo stališče.

J. Kelemina.

Aleš Ušeničnik: Uvod v filozofijo. 1. zvezek: Spoznavno-kritični del. Ljubljana 1921. 504 str.

1. Svoj uvod v filozofijo začenja Ušeničnik s problemom izvestnosti, z vprašanjem, ali je naša izvestnost osnovana na dejanstvu, v objektu, torej objektivno